

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2023-2024

19 FÉVRIER 2024

Proposition de résolution visant à prendre en compte le sexe et le genre dans le domaine de la santé

AMENDEMENTS

N° 1 DE MME GAHOUCHI

Insérer dans les considérants un point D/1 (nouveau) rédigé comme suit:

«D/1. vu la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes, conclue à New York le 18 décembre 1979, plus particulièrement l'article 12 qui concerne les soins de santé et la recommandation générale n° 24 intitulée «Les femmes et la santé» du Comité pour l'élimination de la discrimination à l'égard des femmes;».

Justification

Il s'agit d'une suggestion intéressante de Mme Moestermans du *Vrouwenraad*.

N° 2 DE MME GAHOUCHI

Insérer dans les considérants un point D/2 (nouveau) rédigé comme suit:

Voir:

Documents du Sénat:
7-421 – 2022/2023:

N° 1: Proposition de résolution.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2023-2024

19 FEBRUARI 2024

Voorstel van resolutie om inzake gezondheid rekening te houden met geslacht en gender

AMENDEMENTEN

Nr. 1 VAN MEVROUW GAHOUCHI

In de considerans een punt D/1 (nieuw) invoegen, luidende:

«D/1. gelet op het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, gesloten in New York op 18 december 1979, in het bijzonder artikel 12 betreffende gezondheid en op algemene aanbeveling nr. 24 over vrouwen en gezondheid van het Comité voor de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen;».

Verantwoording

Dit is een interessante suggestie van mevrouw Moestermans van de *Vrouwenraad*.

Nr. 2 VAN MEVROUW GAHOUCHI

In de considerans een punt D/2 (nieuw) invoegen, luidende:

Zie:

Documenten van de Senaat:
7-421 – 2022/2023:

Nr. 1: Voorstel van resolutie

«D/2. vu le programme d'action de Beijing de 1995, chapitre concernant la santé, et les examens annuels CSW64 / Beijing+25 (2020) + CSW69 / Beijing+30 (2025) – ONU Femmes / Commission de la condition de la femme des Nations unies (CSW);».

Justification

Il s'agit également d'une proposition pertinente de Mme Moestermans du *Vrouwenraad*.

N° 3 DE MME GAHOUCI

Insérer dans les considérants un point D/3 (nouveau) rédigé comme suit:

«D/3. vu la recommandation du Conseil de l'Europe CM/Rec(2008)1 du Comité des ministres aux États membres sur la prise en compte dans les actions de santé des spécificités entre hommes et femmes;».

Justification

Il s'agit également de prendre en compte davantage d'initiatives européennes, comme suggéré par Mme Moestermans lors de son audition.

N° 4 DE MME GAHOUCI

Insérer dans les considérants un point D/4 (nouveau) rédigé comme suit:

«D/4. vu le règlement (UE) n° 536/2014 du Parlement européen et du Conseil du 16 avril 2014 relatif aux essais cliniques de médicaments à usage humain et abrogeant la directive 2001/20/CE;».

Justification

Il s'agit ici aussi de prendre en compte une référence européenne.

N° 5 DE MME GAHOUCI

Insérer dans les considérants un point D/5 (nouveau) rédigé comme suit:

«D/5. vu le *ZorgOnderzoek Nederland: Kennisagenda Gender en Gezondheid (2015) et Kennisprogramma*;».

«D/2. gelet op het Actieplatform van Peking van 1995, het hoofdstuk over gezondheid, en jaarlijkse reviews CSW64 / Peking+25 (2020) + CSW69 / Peking+30 (2025) – UN Women / Commission on the Status of Women (CSW);».

Verantwoording

Dit is eveneens een relevant voorstel van mevrouw Moestermans van de *Vrouwenraad*.

Nr. 3 VAN MEVROUW GAHOUCI

In de considerans een punt D/3 (nieuw) invoegen, luidende:

«D/3. gelet op aanbeveling CM/Rec(2008)1 van het Comité van ministers van de Raad van Europa aan de lidstaten over de inclusie van genderverschillen in het gezondheidsbeleid;».

Verantwoording

De bedoeling is ook om meer rekening te houden met Europese initiatieven, zoals mevrouw Moestermans tijdens haar hoorzitting opperde.

Nr. 4 VAN MEVROUW GAHOUCI

In de considerans een punt D/4 (nieuw) invoegen, luidende:

«D/4. gelet op verordening (EU) nr. 536/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende klinische proeven met geneesmiddelen voor menselijk gebruik en tot intrekking van richtlijn 2001/20/EG;».

Verantwoording

Ook hier moeten we rekening houden met een Europese referentie.

Nr. 5 VAN MEVROUW GAHOUCI

In de considerans een punt D/5 (nieuw) invoegen, luidende:

«D/5. gelet op het *ZorgOnderzoek Nederland: Kennisagenda Gender en Gezondheid (2015) en het Kennisprogramma*;».

Justification

Il s'agit de prendre en compte la dimension internationale; ici ce qu'il se fait aux Pays-Bas (suggestion de Mme Moestermans).

N° 6 DE MME GAHOUCHE

Insérer dans les considérants un point D/6 (nouveau) rédigé comme suit:

«D/6. considérant le «Gendersensitieve huisartsgeneeskunde» de Toine Lagro-Janssen, 2021;».

Justification

Il s'agit ici aussi de tenir compte de ce qui est pratiqué aux Pays-Bas (suggestion de Mme Moestermans).

N° 7 DE MME GAHOUCHE

Insérer dans les considérants un point D/7 (nouveau) rédigé comme suit:

«D/7. considérant «The Canadian Women's Heart Health Alliance Atlas on the Epidemiology, Diagnosis, and Management of Cardiovascular Disease in Women – Chapter 4: Sex- and Gender-Unique Disparities: CVD Across the Lifespan of a Woman», 2022;».

Justification

Il s'agit ici aussi de prendre en compte la dimension internationale, ici ce qui est pratiqué au Canada.

N° 8 DE MME GAHOUCHE

Compléter les considérants par un point U (nouveau) rédigé comme suit:

«U. vu le rapport sur les discussions de la proposition de résolution relative aux biais de genre dans les données fait au nom du comité d'avis pour l'Émancipation sociale de la Chambre des représentants par Mmes Eva Platteau et Kathleen Pisman (doc. Chambre, n° 55.3593/002);».

Verantwoording

Er moet rekening worden gehouden met de internationale dimensie, in dit geval met wat er in Nederland wordt gedaan (suggestie van mevrouw Moestermans).

Nr. 6 VAN MEVROUW GAHOUCHE

In de considerans een punt D/6 (nieuw) invoegen, luidende:

«D/6. overwegende het handboek «Gendersensitieve huisartsgeneeskunde» van Toine Lagro-Janssen, 2021;».

Verantwoording

Ook hier is het de bedoeling om rekening te houden met de praktijk in Nederland (suggestie van mevrouw Moestermans).

Nr. 7 VAN MEVROUW GAHOUCHE

In de considerans een punt D/7 (nieuw) invoegen, luidende:

«D/7. overwegende «The Canadian Women's Heart Health Alliance Atlas on the Epidemiology, Diagnosis, and Management of Cardiovascular Disease in Women – Chapter 4: Sex- and Gender-Unique Disparities: CVD Across the Lifespan of a Woman», 2022;».

Verantwoording

Ook hier moet rekening worden gehouden met de internationale dimensie, in dit geval met de praktijk in Canada.

Nr. 8 VAN MEVROUW GAHOUCHE

De considerans aanvullen met een punt U (nieuw), luidende:

«U. gelet op het verslag over de bespreking van het voorstel van resolutie betreffende gender data bias namens het adviescomité voor de Maatschappelijke Emancipatie van de Kamer van volksvertegenwoordigers, uitgebracht door de dames Eva Platteau en Kathleen Pisman (doc. Kamer, nr. 55.3593/002);».

Justification

Il est pertinent de tenir compte des travaux menés en parallèle par la Chambre des représentants sur le sujet.

N° 9 DE MME GAHOUCI

Compléter les considérants par un point V (nouveau) rédigé comme suit:

«*V. considérant que lorsque la dimension du genre n'est pas prise en compte, il y a présence de biais de genre dans la collecte de données;*».

Justification

L'importance dans la prise en compte du genre au niveau de la collecte de données n'était pas explicitement mentionnée dans les considérants du texte.

N° 10 DE MME GAHOUCI

Dans le dispositif, insérer un point 2/1 (nouveau) rédigé comme suit:

«*2/1) de tout mettre en œuvre pour élaborer systématiquement à l'avenir un Plan d'action national de santé et de soins de santé attentif aux questions de genre et d'inclusivité;*».

Justification

L'intégration de la perspective du genre dans les plans d'action nationaux constitue un autre aspect du *gendermainstreaming*. Elle a déjà été mise en œuvre dans plusieurs plans, comme le Plan d'action national de lutte contre les violences basées sur le genre (2021-2025), le Plan d'action national Femmes, Paix, Sécurité (2022-2026) et le Plan d'action national sur les perturbateurs endocriniens (2022-2026). On peut encore aller plus loin, comme suggéré par le *Vrouwenraad* lors de son audition.

N° 11 DE MME GAHOUCI

Dans le point 5 du dispositif, insérer les mots «(via l'organisation d'une campagne, d'une formation rigoureuse ou la publication d'une brochure)» entre les mots «d'encourager» et «la prise».

Verantwoording

Het is belangrijk om rekening te houden met de gelijktijdige werkzaamheden van de Kamer van volksvertegenwoordigers over dit onderwerp.

Nr. 9 VAN MEVROUW GAHOUCI

De considerans aanvullen met een punt V (nieuw), luidende:

«*V. overwegende dat, wanneer er geen rekening wordt gehouden met de genderdimensie, er sprake is van gender bias bij het verzamelen van gegevens;*».

Verantwoording

In de considerans van de tekst wordt niet uitdrukkelijk vermeld dat het belangrijk is om rekening te houden met gender bij het verzamelen van gegevens.

Nr. 10 VAN MEVROUW GAHOUCI

In het dispositief een punt 2/1 (nieuw) invoegen, luidende:

«*2/1) alles in het werk te stellen om in de toekomst systematisch een nationaal actieplan voor gezondheid en gezondheidszorg uit te werken dat rekening houdt met het genderaspect en met inclusiviteit;*».

Verantwoording

Een ander aspect van *gendermainstreaming* is de integratie van het genderperspectief in de nationale actieplannen. Dit is al toegepast in verschillende plannen, zoals het Nationaal Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld (2021-2025), het Nationaal Actieplan Vrouwen, Vrede en Veiligheid (2022-2026) en het Nationaal Actieplan voor hormoonverstoorders (2022-2026). We kunnen zelfs nog verder gaan, zoals de *Vrouwenraad* tijdens de hoorzitting opperde.

Nr. 11 VAN MEVROUW GAHOUCI

In punt 5 van het dispositief, de woorden «(via het organiseren van een campagne, een grondige opleiding of de publicatie van een brochure)» invoegen tussen de woorden «ertoe aan te zetten» en «om in elke fase».

Justification

Il convient de préciser quels moyens peuvent être mis en œuvre pour atteindre l'objectif.

N° 12 DE MME GAHOUCI

Dans le point 9 du dispositif, apporter les modifications suivantes:

a) insérer les mots *«(notamment: stéréotypes de genre, violences faites aux femmes, etc.)»* **entre les mots** «continues» **et** «à destination»;

b) compléter le point par le mot «coordonné».

Justification

L'ajout du mot «coordonné» permet d'insister sur l'importance de la gestion rigoureuse du dossier médical du patient dans un souci d'amélioration de la qualité de la prise en charge clinique et/ou thérapeutique, de l'accompagnement adéquat du malade.

L'ajout de la parenthèse permet de préciser les matières sur lesquelles les formations devraient porter.

N° 13 DE MME GAHOUCI

Compléter le point 10 du dispositif par ce qui suit:

«coordonné. Cette formation devrait être dispensée de manière transversale et continue dans tous les cours ou à tout le moins en début de cursus, car il est nécessaire que les formateurs confient aux étudiants des clés de compréhension et des outils en matière de genre auxquels ils pourront se référer durant la pratique.»

Justification

L'ajout du mot «coordonné» permet d'insister sur l'importance de la gestion rigoureuse du dossier médical du patient dans un souci d'amélioration de la qualité de la prise en charge clinique et/ou thérapeutique, de l'accompagnement adéquat du malade.

Verantwoording

Er dient te worden verduidelijkt welke middelen kunnen worden ingezet om de doelstelling te bereiken.

Nr. 12 VAN MEVROUW GAHOUCI

Punt 9 van het dispositief wijzigen als volgt:

a) de woorden *«(meer bepaald: genderstereotypes, geweld tegen vrouwen, enz.)»* **invoegen tussen de woorden** «permanente opleiding» **en** «kan worden»;

b) het woord «gecoördineerd» **invoegen vóór het woord** «zorgtraject».

Verantwoording

Door de toevoeging van het woord «gecoördineerd» kan worden benadrukt hoe belangrijk een nauwgezet beheer van het medisch dossier van de patiënt is met het oog op kwalitatievere klinische en/of therapeutische zorg en aangepaste begeleiding van de zieke.

De toevoeging van de tekst tussen haakjes verduidelijkt op welke onderwerpen de opleidingen betrekking dienen te hebben.

Nr. 13 VAN MEVROUW GAHOUCI

In punt 10 van het dispositief:

a) het woord «gecoördineerd» **invoegen vóór het woord** «zorgtraject»;

b) dit punt aanvullen als volgt: *«Die opleiding zou transversaal en continu moeten worden gegeven in alle lessen of toch minstens in het begin van het studieprogramma, want de lesgevers moeten de studenten sleutels en middelen aanreiken om genderkwesties te begrijpen, waarop de studenten kunnen terugvallen in de praktijk.»*

Verantwoording

Door de toevoeging van het woord «gecoördineerd» kan worden benadrukt hoe belangrijk een nauwgezet beheer van het medisch dossier van de patiënt is met het oog op kwalitatievere klinische en/of therapeutische zorg en aangepaste begeleiding van de zieke.

L'ajout de la dernière phrase donne plus de précision quant au type de formation nécessaire. Demande de Soralia.

N° 14 DE MME GAHOUCI

Dans le point 13 du dispositif, insérer les mots «– genrée et sexuée –» entre les mots «intersectionnelle» et «des enjeux».

Justification

Être plus précis sur le type de lecture. Demande de Soralia.

N° 15 DE MME GAHOUCI

Dans le dispositif, insérer un point 18/1 (nouveau) rédigé comme suit:

«18/1) tenant compte des différences en termes de représentativité des genres en fonction du domaine scientifique dans le monde académique ou de la recherche, de veiller à garantir une bonne représentativité des femmes dans toutes les commissions scientifiques et dans toutes les instances d'évaluation;».

Justification

De nombreuses études constatent la sous-représentation des femmes dans le monde académique et de la recherche. Il est important, dans la proposition de résolution, de promouvoir des initiatives pour tenter de pallier cette dynamique. Cette question ayant été largement débattue au Sénat au travers de l'examen d'une résolution relative à l'amélioration de la représentativité des filles et des femmes dans les études et professions liées aux STEAM (doc. Sénat, n°s 7-211/1 à 7).

N° 16 DE MME GAHOUCI

Dans le dispositif, insérer un point 20/1 (nouveau) rédigé comme suit:

«20/1) de mener, auprès du grand public, des campagnes de sensibilisation à l'importance de tenir compte de la dimension genrée et sexuée dans le domaine de la santé, en y associant les experts issus du milieu associatif;».

Justification

Un travail d'information et de vulgarisation scientifique doit impérativement avoir lieu auprès du grand public. Le secteur

De toevoeging van de laatste zin geeft meer verduidelijking over het soort opleiding dat nodig is. Verzoek van Soralia.

Nr. 14 VAN MEVROUW GAHOUCI

In punt 13 van het dispositief de woorden «– inzake gender en geslacht –» invoegen tussen het woord «interpretatie» en de woorden «van gezondheidsvraagstukken».

Verantwoording

Meer verduidelijking over het soort interpretatie. Verzoek van Soralia.

Nr. 15 VAN MEVROUW GAHOUCI

In het dispositief, een punt 18/1 (nieuw) invoegen, luidende:

«18/1) rekening houdend met de verschillen in gendervertegenwoordiging, afhankelijk van het wetenschappelijk domein in de academische of de onderzoekswereld, erop toe te zien dat vrouwen goed vertegenwoordigd zijn in alle wetenschappelijke commissies en alle evaluatie-instanties;».

Verantwoording

In heel wat studies stelt men vast dat vrouwen ondervetegenwoordigd zijn in de academische en de onderzoekswereld. Het is belangrijk om in het voorstel van resolutie initiatieven aan te moedigen om te proberen die trend te doen keren. Die kwestie werd uitgebreid besproken in de Senaat via een resolutie betreffende een betere vertegenwoordiging van meisjes en vrouwen in STEAM-gerelateerde studierichtingen en beroepen (doc. Senaat, nrs. 7-211/1 tot 7).

Nr. 16 VAN MEVROUW GAHOUCI

In het dispositief, een punt 20/1 (nieuw) invoegen, luidende:

«20/1) campagnes te organiseren om het grote publiek er bewust van te maken hoe belangrijk het is om op het vlak van gezondheid rekening te houden met gender en geslacht, in samenwerking met deskundigen uit het middenveld;».

Verantwoording

Er dient werk te worden gemaakt van informatie en wetenschappelijke vulgarisering bij het grote publiek. Het

associatif a d'ailleurs un rôle privilégié à jouer en la matière. Voir audition de Soralia.

N° 17 DE MME GAHOUCI

Dans le dispositif, insérer un point 20/2 (nouveau) rédigé comme suit:

«20/2) de créer un centre de recherche – ou à tout le moins une cellule – dédié au sexe et au genre en santé. Ce centre pourrait se situer au niveau fédéral, par exemple au cœur de Sciensano ou du service public fédéral (SPF) Santé publique. Ce centre de recherche et d'expertise aurait pour missions:

- a) d'assurer le bon déroulement des recherches sur le territoire belge;
- b) d'être un lieu de rencontre entre les sciences biomédicales et les sciences sociales;
- c) de favoriser les échanges et les collaborations fructueuses;
- d) d'être un lieu de rencontre entre les politiques, la société civile et les recherches;
- e) de rendre les recherches accessibles et les vulgariser;».

Justification

La nécessité d'un tel centre est ressortie des auditions, notamment de celle de Soralia.

N° 18 DE MME GAHOUCI

Dans le dispositif, insérer un point 20/2 (nouveau) rédigé comme suit:

«20/2) d'examiner la possibilité de créer un centre de recherche – ou à tout le moins une cellule – dédié au sexe et au genre en santé. Ce centre pourrait se situer au niveau fédéral, par exemple au cœur de Sciensano ou du service public fédéral (SPF) Santé publique. Ce centre de recherche et d'expertise aurait pour missions:

- a) d'assurer le bon déroulement des recherches sur le territoire belge;

middenveld heeft ter zake trouwens een bevoorrechte rol te spelen. Zie hoorzitting met Soralia.

Nr. 17 VAN MEVROUW GAHOUCI

In het dispositief, een punt 20/2 (nieuw) invoegen, luidende:

«20/2) een onderzoekscentrum – of minstens een cel – op te richten dat zich toelegt op geslacht en gender op het vlak van gezondheid. Dat centrum kan zich op federaal niveau situeren, bijvoorbeeld binnen Sciensano of de federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid. De taken van dat onderzoeks- en expertisecentrum zouden zijn:

- a) zorgen voor het goede verloop van het onderzoek op Belgisch grondgebied;
- b) een ontmoetingsplaats zijn voor biomedische en sociale wetenschappen;
- c) uitwisselingen en vruchtbare samenwerkingen aanmoedigen;
- d) een ontmoetingsplaats zijn voor het beleid, het middenveld en het onderzoek;
- e) onderzoek toegankelijk maken voor het grote publiek;».

Verantwoording

De noodzaak om een dergelijk centrum op te richten, kwam naar voren tijdens de hoorzittingen, meer bepaald met Soralia.

Nr. 18 VAN MEVROUW GAHOUCI

In het dispositief, een punt 20/2 (nieuw) invoegen, luidende:

«20/2) na te gaan of het mogelijk is een onderzoekscentrum – of minstens een cel – op te richten dat zich toelegt op geslacht en gender op het vlak van gezondheid. Dat centrum kan zich op federaal niveau situeren, bijvoorbeeld binnen Sciensano of de federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid. De taken van dat onderzoeks- en expertisecentrum zouden zijn:

- a) zorgen voor het goede verloop van het onderzoek op Belgisch grondgebied;

b) d' être un lieu de rencontre entre les sciences biomédicales et les sciences sociales;

c) de favoriser les échanges et les collaborations fructueuses;

d) d' être un lieu de rencontre entre les politiques, la société civile et les recherches;

e) de rendre les recherches accessibles et les vulgariser;».

Justification

La nécessité d'un tel centre est ressortie des auditions, notamment de celle de Soralia. On ajoute également en début de phrase «examiner la possibilité de» pour être plus prudent.

Latifa GAHOUCI.

b) een ontmoetingsplaats zijn voor biomedische en sociale wetenschappen;

c) uitwisselingen en vruchtbare samenwerkingen aanmoedigen;

d) een ontmoetingsplaats zijn voor het beleid, het middenveld en het onderzoek;

e) onderzoek toegankelijk maken voor het grote publiek;».

Verantwoording

De noodzaak om een dergelijk centrum op te richten, kwam naar voren tijdens de hoorzittingen, meer bepaald met Soralia. Voor de zekerheid moet je ook de woorden «na te gaan of het mogelijk is» aan het begin van de zin toevoegen.